

Ενότητα 4 : Ο κόσμος γύρω μας

Τα χαρτιά ανακυκλώνονται 2

ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

- **Σύνθετες** είναι οι λέξεις που γίνονται από δύο ή τρεις άλλες απλές λέξεις αν τις ενώσουμε, που ονομάζονται **συνθετικά**.
- Τα συνθετικά πολλές φορές ενώνονται με το «ο» που λέγεται **συνδετικό φωνήεν**.

π.χ. νύχτα (απλή) + πουλί (απλή) = νυχ**τ**οπούλι (σύνθετη)

Τα μόρια – ξε και -α

- Πολλές φορές χρησιμοποιούμε τα **αχώριστα μόρια ξε-** και **α-** για να δημιουργήσουμε μια σύνθετη λέξη.

Λέγονται **αχώριστα μόρια** γιατί δεν αποτελούν κανονικές λέξεις, δηλαδή δεν τα συναντάμε ποτέ μόνα τους, αλλά μόνο ως **πρώτο συνθετικό** σε μια σύνθετη λέξη.

π.χ. ξεχωρίζω, άφωνος

- **Με το ξε-** δημιουργούνται σύνθετες λέξεις που σημαίνουν έξω, πολύ, εντελώς ή δηλώνουν αντίθεση, στέρηση, έμφαση.

π.χ. ξεπορτίζω, ξεκουφαίνω, ξεπουλώ, ξεβάφω, ξεκουράζομαι

- **Με το α-** δημιουργούνται σύνθετες λέξεις που δηλώνουν στέρηση γι' αυτό και λέγεται **στερητικό**, γιατί στερεί τη σημασία της αρχικής λέξης και της δίνει την αντίθετη.

π.χ. αγράμματος, άγνωστος, αδύνατος

- ☑ Αν η λέξη που θα ενωθεί το **α-** αρχίζει από **σύμφωνο**, τότε γράφουμε **α-**.
π.χ. κα**τ**άλληλος - **α**κα**τ**άλληλος (αρχίζει από σύμφωνο)

- ☑ Αν αρχίζει από φωνήεν, τότε γράφουμε **αν-**.

π.χ. **ή**συχος - **αν**ήσυχος (αρχίζει από φωνήεν)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχηματίζω σύνθετες από τις παρακάτω απλές λέξεις.

αλάτι + πιπέρι → αλατοπίπερο
τρέμω + σβήνω → _____
βουνό + κορφή → _____
νύχτα + λουλούδι → _____
σελίδα + δείκτης → _____
διάστημα + πλοίο → _____

2. Βρίσκω τις απλές λέξεις από τις οποίες σχηματίστηκαν οι συνθέτες λέξεις.

μπαινοβγαίνω: → μπαίνω + βγαίνω
θαλασσοταραχή: → _____ + _____
πηγαινοέρχομαι: → _____ + _____
χιονάνθρωπος: → _____ + _____
Σαββατοκύριακο: → _____ + _____
τερματοφύλακας: → _____ + _____

3. Σχηματίζω σύνθετες λέξεις χρησιμοποιώντας το μόριο ξε-.

σκονίζω   ξεσκονίζω
ριζώνω   _____
περνώ   _____
βάφω   _____
τρυπώνω   _____
μένω   _____

4. Σχηματίζω σύνθετες λέξεις χρησιμοποιώντας το μόριο α- ή αν-.

κατάλληλος   ακατάλληλος
γνωστός   _____
άξιος   _____
ταιριαστός   _____
όμοιος   _____
έτοιμος   _____

5. Συμπληρώνω τα κενά των προτάσεων με σύνθετες λέξεις που θα σχηματίσεις από τις λέξεις των παρενθέσεων και τα μόρια ξε- και α-.

Οι πλευρές του τριγώνου είναι (ίσες) άνισες.
Το γκολ που μπήκε (σήκωσε) _____ τους θεατές.
Η ομάδα είναι (έτοιμη) _____ για τον αγώνα.
Ο Ντίνος (βιδώνει) _____ το παιχνίδι του.
Το αρνί είναι (κακό) _____ ζώο.

